

ŽIVOT STRÁVENÝ V MYŠLENKÁCH NA KŘEST

Větou v nadpisu této stránky můžeme bez nadsázky charakterizovat životní náplň italského renesančního umělce Lorenza Ghibertiho (1380–1455), který je autorem celkem 34 bronzových reliéfů na severních a východních dveřích baptisteria sv. Jana Křtitele ve Florencii. Lorenzo Ghiberti věnoval jejich tvorbě takřka celý svůj život. Začal v roce 1401, kdy mu bylo 21 let. Výzdobu prvních dveří dokončil roku 1424 a již rok poté začal pracovat na druhých. Tři roky po jejich dokončení (1452) zemřel.

Když viděl Michelangelo Buonarroti druhé z Ghibertiho dveří, prohlásil: „Tyto dveře jsou tak nádherné, že by mohly zdobit bránu Ráje.“ Michelangelo prý rovněž dodal, že mají jméno „rajské“ také proto, že během procesí o svátku sv. Jana Křtitele procházejí touto branou konvertité, aby byli v baptisteriu pomazáni a získali tak život v Ráji.

Baptisterium sv. Jana Křtitele ve Florencii

Baptisterium sv. Jana Křtitele je nejstarší budovou Florencie. Dlouhou dobu se obyvatelé tohoto města domnívali, že jde o pohanský chrám, který byl přestavěn pro křesťanské účely. Výzkumy však potvrdily, že tomu tak nebylo.

Baptisterium bylo vybudováno ve 4. nebo 5. století v římském domě. V té době prožíval katechumenát v Itálii své velké období. Kandidáti křtu procházeli dvěma fázemi: *audientes*, tj. slyšící, kteří procházeli obdobím katechetického vyučování; a *electi*, tj. vyvolení, kteří se připravovali na brzké zasvěcení.

Na počátku 9. a 10. století již nebýval křest spojen s Velikonocemi ani s letnicemi. Katechumenátní obřady (pomazání, exorcismy, zapsání jména, vyvolení a další) sice nebyly zrušeny, ale byly omezeny a soustředěny v jednom křestním obřadu.

Ve 14. století pak byl křest ponořením nahrazen křtem politím vodou.

Do tohoto období spadá renesance baptisteria ve Florencii, která jistě souvisí i se zvýšeným zájmem a návratem k některým antickým praktikám a obřadům.

Obnova baptisteria se uskutečnila v několika etapách. Nejprve byl interiér vyzdoben sloupy a lemování z bílého a zeleného mramoru. Na podlaže byl vytvořen zvěrokruh ve tvaru růže, odborníci se domnívají, že to souviselo i astronomickým pozorováním pohybu slunce na obloze.

Původně kruhové baptisterium bylo upraveno do tvaru osmiúhelníku a jeho vnější pískovcová výzdoba byla nahrazena obklady z mramoru.

Ve 13. století byl interiér vyzdoben velkolepými mozaikami na stěnách a na stropě. Jde o biblické výjevy na zlatém pozadí. Jejich autory jsou benátská a toskánská umělci. Zvláště stropní mozaika je imponující a důmyslnou kompozicí biblických událostí, jimž dominuje postava Ježíše Krista při posledním soudu.

Křest jako brána do nového života

Portály a hlavní dveře mnohých křesťanských, ale i muslimských, hinduistických či budhistických chrámů představují bránu do nového života a tomu je přizpůsobena i jejich výzdoba. Baptisterium ve Florencii má takové brány tři – z jižní, severní a východní strany. Jako první byly ozdobeny jižní dveře, a to Andreou Pisanim, který na nich pracoval v letech 1328–1336. Odlišil pro ně celkem 28 reliéfů s výjevy ze života Jana Křtitele a ztvárnil na nich také tzv. teologické ctnosti „víru, naději a lásku“, které člověk získává darem ve křtu.

Dveře na severní a jižní straně jsou dílem již zmíněného Lorenza Ghibertiho. Povšimněme si nejprve témat starších, severních dveří (viz tabulka vpravo). Jde o 28 polí s bronzovými reliéfy, jejichž náměty nabízejí například tuto interpretaci: od učitelů naší víry jsme uváděni do Božích tajemství zapsaných evangelisty, kteří nám představili život a poslání Ježíše Krista. Ten nás skrze křest přijímá do společenství s Bohem, žije mezi námi různými způsoby a na konci věků se s námi setká u posledního soudu, aby potvrdil naše spojení s Bohem navěky. Křtem tuto nabídku přijímáme a obnovou svých křestních slibů ji stále znovu potvrzujeme.

Jižní dveře dostaly název „Brána do Ráje“. Obsahují deset zlacených, dokonale umělecky zpracovaných desek se starozákonnými biblickými událostmi, z nichž můžeme například vyčíst, jaký je Bůh, který nás ve křtu přijímá za své adoptivní syny a dcery (v každé události projevuje svoji moc jiným způsobem). Výběr událostí z obou sérií nabízí i jiné spojující pohledy, a proto mohou posloužit jako vítaná katechetická pomůcka.

Vraťme se k symbolu dveří. Pro porozumění významu svátosti v našem životě nám výrazně může pomoci co nejlepší porozumění symbolům a znamením, která se snaží viditelně zprostředkovat to, co se ve svátosti skutečně děje. Křest je první svátost, která nám „otevívá nebe“, tj. skutečnosti, které nás přesahují, které jsou pro naše poznání nevyčerpatelné. Lorenzo Ghiberti strávil svůj život rozjímáním o událostech mezi člověkem a Bohem, aby jejich poselství vliil do bronzu a ozdobil jimi dveře, jež nám otvírají bránu ráje. Může nás tak inspirovat k výzdobě vlastní brány našeho křtu, kterou jsme vstoupili do velkolepého a věčného života s Bohem.

Zpracovala Marie Zimmermannová

Použité prameny:

NESTI Riccardo. Florencie. Dějiny – Umění – Folklor. Florencie : Becucci, 2000.

Internetové stránky muzeí města Florencie:

www.museumsinflorence.com/musei/Baptistry_of_florence.html

Severní brána

1401–24

Cesta na Kalvárii	Ukřižování	Zmrtvýchvstání	Seslání Ducha Svatého
V zahradě Getsemanské	Zatčení Ježíše	Utrpení Ježíše Krista	Před Pilátem
Proměnění na hoře	Vzkříšení Lazara	Slavný vjezd do Jeruzaléma	Poslední večeře
Křest Krista	Pokušení Krista	Vyčištění chrámu	Ježíš chodí po vodě
Zvěstování	Narození	Klanění tří králů	Ježíš s učiteli Zákona
Evangelista Jan	Evangelista Matouš	Evangelista Lukáš	Evangelista Marek
Sv. Ambrož	Sv. Jeroným	Sv. Řehoř	Sv. Augustin

Východní „Brána do Ráje“

1425–52

Stvoření Adama a Evy a jejich vyhnání z Ráje	Kain a Ábel
Noeho oběť a opilost	Abrahám s anděly; Oběť Izáka
Izák, Ezau a Jákob	Josef prodán a poznán svými bratry
Mojžíš dostává Zákon	Jozue a zdi Jericha
Saul bojuje s Filišťinci; David a Goliáš	Šalomoun a královna ze Sábý

Poznámka: Bronzové reliéfy z této brány byly zrestaurovány a jejich originály jsou uloženy v muzeu Museo dell'Opera. Na internetových stránkách tohoto muzea je možné si jednotlivé obrazy prohlédnout na velmi kvalitních fotografiích a ve vysokém rozlišení (viz odkaz vlevo).

BRÁNA DO RÁJE

Témata plastik Ghibertiho „Brány do Ráje“ (tj. východní brány florentského baptisteria) v sobě spojují křesť s uvedením pokřtěného do života v Boží lásce a péči. Na této stránce můžete nahlédnout na dva obrazy ze stvoření Adama a Evy a z Abraháмова života, na nichž stojí za povšimnutí výběr scén a jejich kompozice.

Ve spodní části stránky jsou umístěny dva detaily z obrazu ze života Izáka a jeho synů Ezaua a Jákoaba. Je z nich zřejmý otcův láskyplný vztah k oběma synům.

Brána do Ráje nabízí k meditaci celkem deset obrazů, které představují Boha jako dárce nového života, jež nás přijal za své syny a dcery, který zachraňuje od zlého, obnovuje společenství narušené hřichem, pomáhá k vítězství nad nepřáteli či daruje člověku moudrost k porozumění a naplňování Božích přikázání.

